

საქართველოს მწერალთა საზოგადოების ყოველწლიური სახელოვნო-სალიტერატურული რეპერტორი

საქართველოს
მწერალთა საზოგადოების
ყოველწლიური
სახელოვნო-სალიტერატურული
რეპერტორი

ნ^ა 5

1922 წ.

ტფილისი:

რამდენჯერაღმად
ლევან ასათიანი
კონსტანტინე გამსახურდია
ზიგურდი გუშაძე

საუკუნის მზეს
სურუნდა
ალიგირი დანტე
ბოდენის კათედრალში

სელაფრების მაცდინი
ვასილ მარნოვი საჭაბო სასაბლო (ბოშანი)

ცეცხლის

19 22

უკანასკნელი მზე საუკუნისა დასავლეთის სისხლოწითელ ღრუბლებში ინთქება.

შიშველი ვნება ხალხებისა ცეკვავს შემლილ მახვილთა წკრიალში

შურისძიების ევლურ ყიჟინით ანთებული.

ნაციის მშიერი სხეული უაღრესი გონების დაბნელების ჟამს დაილუპება.

ამ უნიათო მეჯლისს დაფუშავს სხივი ზეცისა და გააპობს გაუმადლარ გულებს.

პურპურის ანთება ცისა, შენი ცისკარი ნუ გგონია ჰოა ერო ჩემო.

ეს ანარეკლია სამსხვერპლო კოცონის, რომელმაც უნდა დაჰფერფლოს უძღები სხეულება ან-გარებისა. უნდა დაიწვას ხალხების უსაფუძვლო თავმოყვარეობა.

ცისკარი შენი აღმოსავლეთის მდუმარე სიბნელეს გადაღმა იცდის ინდოეთო ჩემო.

ცისკარი იგი იცდის მდუმარე და ჭირთამთენი.

თვალთახილვით ჰინდუსტანო ჩემო.

განამზადე ზეარაკი შენი წმინდა მზისამოსვლისათვის.

დღე შენი ხმა იყოს ხმა პირველი და ერთად ერთი, ხმა მზის მისალმებისა, რომელიც იმღერებს:

„მოვედ მშვიდობაჲ კაცთა შორის, შენ აღამიანთა მოდგმის დიდი ტკივილების ასულო ნაზო.

მოვედ საუნჯითა შენის კრძალულ ბედნიერებით.

მოვედ მახვილით თავგამოდებისა.

მოვედ სინატიფის გვირგვინით შუბლდაშვენებული.

ჰოა ძმანო ჩემო, ნუ გეკრძალებათ ამპარტაენობის და სიძლიერის თვალისა გაყრა.

თქვენი კრძალვამოსილების სისადავის თეთრ სამოსელში.

გვირგვინი თქვენი დე იყოს კრძალვა, თავისუფლება თქვენი — თავისუფლება თქვენი უკვდავი სულისა.

თქვენი ტიტველი სიგლახაკის პიედესტალზე ყოველ დღე აღმართვიდეთ უფლისა ჩვენის ახალსა ტახტს.

და იცოდეთ ყველამ: უძლიერესი არ არის უმაღლესი ამ ქვეყნად და ამპარტაენობა წარმავლობის ფუყე ნიადაგზე იმაგრებს თავს მუდამყამს.

ლევან ასათიანი

სერენადა

თქვენ უსათუოდ გახსოვთ
ლამე ტირილი ქარის
ფიქრებს სევდებში აქსოვთ
ძნელია ზიდვა ჯვარის.

ჩემს ცხოვრებაში მარად
ვგრძნობდი სინაზე მაკლდა.
ესლა მწუხარე ზარად
ისმის სახელი: მაგდა.

მიდის ზამთარი ნელი
იღვრება სევდა მთვარის,
ვით ბაიათი ძველი —
დამწვარი გლოვა თარის.

მგონი დამტოვა ყველამ
თუმცა სულ ერთი არი.
ხმა სერენადის მწველი
დამყვება ზამთრის ქარით.

არაჩვეულებრივის მღელვარებით მიხდება დღეს დანტეზე ლაპარაკი.

საჭიროა დიდი ენტუზიაზმი, რომ ერთ საათში ილაპარაკოთ იმის მაგივრად, ვინც ცამეტი მუნჯი საუკუნის მაგივრად მეტყველობდა ექვსი საუკუნის განმავლობაში. გასული წლის სექტემბრის 13-ს მთელმა კულტურულმა ევროპამ იდღესაწაულა ამ ექვსასი წლის შესრულება.

ჩვენ სულ რამოდენიმე თვით დაგვაგვიანდა.

საერთოდ თვეებით დაგვიანება არაფერია, თუ ჩვენ წლებით და ეონებით არ ჩამოვრჩებით კულტურულ ევროპას.

ასეთი იუბილეარული საღამო, ევროპიელ მწერლის ხსოვნისადმი მიძღვნილი, საქართველოში პირველია. ამ საღამოს პირველად ვდღესასწაულობთ, ჩვენ, ქართველები დასავლეთის კულტურის მაღალი გენიის წარმომადგენლის ხსოვნას.

ეს პირველი დღესასწაულიც რომ დანტეს ერგო, შემთხვევითი მოვლენა არ არის.

დანტე შექსპირზე და გოეთეზე ახლო დგას რუსთაველის და ქართველი ერის გენიასთან, თავისი დიდი ენტუზიაზმით და დიდი ტემპერამენტით.

ამ მხრით საგანგებო მონოგრაფიას მოითხოვს ბეატრიჩეკულტი ნესტანის კულტთან შედარებული.

ალიგიერი დანტე—ცამეტი მუნჯი საუკუნის მაგივრად მეტყველი ოქროპირი. ადამიანობას სულ რამოდენიმე ანალოგიური სახელი მოეძევა.

ჰომერი, დანტე, შექსპირი და რუსთაველი.

მათ შორის დაუსრულებელი პარალელების გაყვანა შეიძლება, ვისაც პარალელები უყვარს. მაგრამ ყველაფერზე უფრო მათ აერთებს ის გარემოება, რომ ამ ოთხიგ მნათობის ადამიანური ცხოვრება ლეგენდათაა ქცეული, რადგან ვერც ერი ერი, ადამიანურ შესაძლებლობის ფარგლებში ვერ დაიხსომებს ამგვარ სახელებს.

მათი ზეადამიანური ბუნება და არსება მუდამ ხმალში იწვევს ერის ფანტაზიას.

ამგვარად იკარგება ნელ-ნელა საზღვრები სინამდვილისა და მომხდარის.

დაუსრულებელ პირამიდულობით იქმნება ლეგენდა ღვთიური ადამიანის სახელის გარშემო.

ასევე იქმნებოდა მითები და ლეგენდები გმირისა და წმინდანის შესახებ.

ადამიანობის მოდგმა მუდამ ამაყობდა და დღესაც ამაყობს რომ ჩვენს გულში ძლიერია ძალა თავყვანისცემისა. ეს თავყვანისცემა ქვეყანაზე მუდამ ოთხი სხვა და სხვა ბუნების ადამიანს რეგბია: გმირსა და წმინდანს, პოეტსა და წინასწარმეტყველს. მათვე ეკუთვნის ყველა ლეგენდა ყველა დროსა.

ჩვენგან სივრცითა და დროით დაშორებული გენია ამ ლეგენდით იკაფავს გზას ჩვენამდის.

ეს უცილობდ რელიგიოზური პროცესშია კაცთა მოდგმის შეგნებაში.

ეს ლეგენდა უფრო ძლიერია ვიდრე მშრალი ფაქტების აღწუსება, ვიდრე რაციონალური ანალიზი და კვლევა-ძიება.

ამიტომაც პიროვნება ჰომერისა და შექსპირის, პიროვნება დანტესი და რუსთაველის მუდამ ლეგენდარული დარჩება, ფილოლოგებმა და ტექსტის კრიტიკოსებმა რომ ხელი თუნდაც ცამდე აჰყონ.

და ვინც რაციონალური კვლევის მეთოდით მიუდგება მათი ცხოვრების „ნამდვილი“ სინამდვილის აღდგენას, მისთვის ბეჭდითა შეიძლება დაბეჭდულ წიგნად დარჩება გენიის პიროვნული ცხოვრება.

რადგანა იოჰანეს სახარების: „პირველითგან იყო სიტყვა“ უნდა გადავასწოროთ: „პირველითგან იყო მითი“.

მითი ყოველთვის უფრო მართალია, ვიდრე ყოველი სინამდვილე, რადგან პოეტური
ძლიერია და გამძლე ვიდრე ყოველივე ფაქტოლოგია.

არისტოტელესი აღიარებდა. პოეზია უფრო ფილოსოფიურია, ვიდრე ისტორია.
პოეტური და ლეგენდარული ყოველთვის უფრო სწორია, და მართებული, ამიტომაც ლეგენ-
დარული და პოეტური მუდამ გიდასწრებს ისტორიულს.
ამიტომაც ყოველი დიდი ადამიანის სწორი ბიოგრაფიის გადმოცემა ისეთი სისიპის მუშაობაა
რომლითაც დღემდის არ დაღალულან ჰომეროს, დანტეს, შექსპირის და რუსთაველის მკვლე-
ვარნი.

დანტეს ადამიანურ ცხოვრებიდან სრულიად უმნიშვნელო ცნობებია ჩვენს განკარგულებაში.
წარმომშობით რაინდი. ფლორენციელი მოქალაქე. დანტე—დეურანტე. ბეატრიჩეს მიჯნური.
სქოლასტი და მისტიკოსი. მოწაფე ბონავენტურასი, ფრანც ასისელის, იოაკიმ ფიორელის,
თომას აკვინელის. ფლორენციელი ელჩი. ენტუზიასტი. პოლიტიკოსი. ემიგრანტი. უსახლკარო
ვაგაბუნდი. ესა ყველაფერი რაც ჩვენ ვიცით ამ გაწამებულ ადამიანის ცხოვრებაზე.
დღეს ჩვენთვის ყველაზე დიდი პრობლემაა, თუ როგორ დაუკავშიროთ მისი სულის ბრწყინ-
ვალე ლეგენდა ჩვენს თანამედროვეობას, რადგანაც ყველაფერი რასაც ჩვენი გრძობა და გო-
ნება ცალი ფრთით მაინც შეეხება, ორგანიულად უნდა იქმნეს ამ თანამედროვეობასთან და-
კავშირებული.

ხოლო ჩვენი თანამედროვეობის ვიზიონერული სახე მე წარმოდგენილი მაქვს მედუზას სისხ-
ლიან თავად.

შეშლილი, დემონით შეპყრობილი ადამიანის თვალებით. პირსისხლიანი და უპეჩაცვენილი,
თითქოს სამუდამოდ გამქრალა სხივი იმედისა და სათნოებისის, თითქოს სამუდამოდ შემოგე-
ცლია შარავანდედი ღმერთშეყვარებულების.

რელატივიზმი, სკეპტიციზმი. ნიჰილიზმი, დაუსრულებელი ნიჰილიზმი, გასულმა საუკუნემ
რომ გვიანდერძა გაუხარებელი ნობათის სახით.

მე კი მგონია, რომ საქართველოში, სწორედ საქართველოშია საჭირო, რომ ყოველმა ჩვენ-
განმა რომელიღმერთის ღანუსის თავი გამოიბას, ერთი თვალი მომავლისაკენ გვექიროს, მეო-
რეც წარსულისაკენ—

სწორედ საქართველოში უნდა შევძახოთ ჩვენ საუკუნეს და მოზარდ თაობას: „უკან დანტესკენ“
ეს დიდი მოვალეობა იქნება ჩვენი უახლოესი თაობის რათა გამოვასწოროთ ის რაც ოთხიოდე
ნიჰილისტურად განწყობილ თაობის მიერ წარყვნილია, რადგანაც ვერც ერთი თაობა, ვერც
ერთი ეპოქა, ვერც ერთი ერი მაღალისა და მშვენიერის შემომქმედი ვერ იქნება თუ იგი
ღვთაებრივის უხვი კალთიდან აღარ იღებს სულიერ საზრდოს.

აღბად ბევრმა არ იცის, რომ დღეს ჩვენ ვდღესასწაულობთ პირველ ევროპიელ პოეტს. დანტე
თანამედროვე დასავლეთ ევროპის პირველი, დიდი სტილის პოეტი იყო.

მისი იტალია, რომელიც დღეს მისივე მეფური სურვილსამებრ მთლიან იტალიას, Una Italia-ას
წარმოადგენს მუდამ იამაყებს, რომ დანტე მასწავლებელია როგორც შექსპირის ისე გოეთესი,
როგორც კლოფშტოკის ისე კოლრაჟის. დანტე სათავეა მთელი ევროპიული ლიტერატურისა
და პოეზიის. იგია წინაპარი იმ ბრწყინვალე არტისტიული და ფილოსოფიური კულტურისა,
რომლის ფასსა და მნიშვნელობას ჩვენ ქართველები მხოლოდ მომავალში თუ გავიგებთ, რად-
გან საამისოდ საქართველოში არც ერთ თაობას დღემდის არა გაუკეთებია რა. ალიგიერი და-
ნტე. როცა ჩვენ ასეთ დიდ სახელებს ვახსენებთ სრულიად მნიშვნელობა ეკარგება დროსა და
სიერცეს—იმ გარემოებას, რომ დანტე ექვსასი წლის წინად სცხოვრობდა და ჩვენ მეოცე სა-
უკუნის ბჭებთანა ვართ მიმდგარი, როცა თვით პოეტურად განწყობილი ადამიანები, ალა
შპენგლერ, საქვეყნოთ აღიარებენ: უარვყოთ პლასტიკა, უარვყოთ პოეზია, რადგან ლექსების
წერას ხიდების შენება სჯობია, ხოლო მხატვრობას გრაფიკულ ფიგურების ჩხაპნაო. მნიშვნე-
ლობა და წონა ეკარგება იმ გარემოებასაც, რომ დანტე ფლორენციელი მოქალაქე იყო და

ჩვენ ქართველები. რადგანაც იგი ვინც ღვთაებრივი კომედია დასწერა, იგი, ვინც ხელოვნურ ქმნილებასავით დასრულებული ცხოვრების და ჰარმონიულად სრულყოფილ ადამიანობის მატარებელი იყო სრულიად არ ემორჩილება არც დროს, არც სივრცეს, არც ეთნოგრაფიას, არც ეროვნებას.

დანტე, ცამეტი მუნჯი საუკუნის მაგივრად მეტყველი. მაგრამ მისი მეტყველება, მეტყველება როდი იყო, არამედ მისტიური და უფსკერო სიმღერა უკანასკნელ საგანთა აღსასრულისათვის. რა ცოტას იღებენ ასეთი ადამიანები თავიანთი ადამიანური ცხოვრების და სამშობლოს ხელიდან და რამდენს აძლევენ ისინი საუკუნეებს და ადამიანობის მოდგმას. სამშობლომ განდევნა იგი ცეცხლში დაწვის მუქარით და მან სამშობლოს ცეცხლზე დადროზე უძლიერესი ძეგლი აუგო. ულამაზესმა იტალიელ ქალთა შორის იგი მხოლოდ ორიოდ შეხვედრას და გაღიმებას აღირსა, არც თუ ისეთ სიყვარულს რომელიც მის მაღალ სულს ეკადრებოდა, სანაცვლოდ დანტემ საუკუნე დაუმკვიდრა მას. ასე მოკრძალებული იყო დანტე, რადგანაც ყოველი მართლაც დიდკაცი მოკრძალებულია მუდამ. ასეთივე კრძალებით დაარქვა დანტემ თავის უდიდესს პოემას კომედია, იტალიის ერის სინიდისმა გაუსწორა პოეტს ეს გადაქარბებული თავმდაბლობა და მის პოემას შეარქვა „დივინა“. ამგვარად დანტემ და მისმა იტალიამ მონათლეს კომედია *Divina Comedia*-ად ყოველი დიდი ქმნილება საზოგადოებისა და პიროვნებას შორის მომხდარი კონფლიქტის შედეგია. დანტე ვერ იცნო სამშობლომ და საუკუნემ. დანტე ემიგრანტი, მშვიერი უსახლკარო და უსამშობლო პოეტი, რომელმაც იგემა თუ რა მწარეა სხვისი პური, რა ძნელია სხვის კიბეებზე თრევა. დანტე მიუსაფარი ვაგაბუნდი, კაცთა საზოგადოებიდან განდევნილი პოეტი. ბედი, რომლის უკეთეს ვერც ერთი პოეტი ვერ ინატრებს. 1314 წელს იგი პარიზს ჩასულა. სადაც იგი თეოსოფიას სწავლობს. მასვე უნდა ენახა ახლანდელი რონისა და, რაჟანის და ფლანდრიის ჩრდილოეთი ნაპირები, ბოლოს ბრიტანეთიც. შედარებით ცოტა რამ უნახავს მას. ამდენს ყოველი ევროპელი კომივოაჟორი ნახავს დღეს.

მისი ლექტურები: არისტოტელეს ლათინურად (რადგან მას ბერძნული არა სცოდნია) თომას აკვინელის, აუგუსტინე, ბონავენტურა, ფრანც ასისელის და იაკიმ ფიორელის ქადაგებანი და რამოდენიმე ბიზანტიური აუტორი. ამდენი ყოველმა, უკანასკნელმა პრივატდოცენტმა იცის დღეს. საქმე არასოდეს მხოლოდ ცოდნაში არ ყოფილა. ბევრის ცოდნა არავის ძალუძს. არც მხოლოდ ნახვით მისწვდება კაცი უკანასკნელ საგნებს. კანტი კონიგსბერგს არ გასცილებია, მაგრამ მანჩესტერის ხიდი ისე ასწერა, თითქოს ლონდონელი მოქალაქე ყოფილიყო. არც დანტეს უნახავს თავისი ჯოჯოხეთის პირველსახე. მისი სიძლიერე იყო მისი პოეტური ინტუიცია, მისი სიმდიდრე — მისი ფანტაზია. ჯერ კიდევ ლუთერი ამბობდა: ძნელია არა მკვლად ჩასვლა ჯოჯოხეთს, არამედ ცოცხლად ჯოჯოხეთს ჩასვლა ეს არის ძნელი. რავენას ქალებს, სჯეროდათ დანტეს თმა ჯოჯოხეთის ცეცხლს შეუტრუსავს და მიტომაც გაშავებულია.

დანტეც ჯოჯოხეთს მიტომც ჩავიდა, რომ ვერსად ეღირსა განსვენებას. მის სამშობლო ქალაქს ქილობის საფენი ადგილი გაუწყდა მისთვის. ასეთია ყოველი დიდი პოეტისა და წინასწარმეტყველის ბედი. ვინც ღვთიურსა და მაღალს ამ ქვეყნად სმენას ათხოვებს, მისთვის ადგილი არაა ამ ქვეყნად. ეს უბრალო ქეშმარიტებაა, რომელიც ბავშვებმაც იციან დღეს. ამას ჩვენი თანამედროვეობაც ვერ უარყოფს, რომ წინასწარმეტყველური იერი ყოველ დიდ პოეტს თანასდგეს. უამისოდ პოეტი უბრალო მოშაირედ რჩება მუდამ. სიტყვა პოეტი ჩვენმა თანამედროვეობამ წარყვნა კიდევაც, მას შემდეგ რაც ევროპაში პოეტობა ხელობად გადაიქცა, როცა პროფესია და პოეტობა ერთი მეორეში აურიეს. დღევანდელი საშუალო პოეტის როლი ამ მხრით წააგავს საშუალო საუკუნეების ტრუბადურების და ტროვატორებისას. რადგანაც დღესაც ურევნ ერთი მეორეში ხელოვნებას ცხოვრების საშუალებას და ხელოვნებას ცხოვრების მიზანს. უკეთ ვსთქვათ პოეზიით ცხოვრებას, პოეზიისთვის ცხრვრებაში. პოეტი პლატონმა განდევნა თავისი იდეალური სახელმწიფოს საზღვრებიდან. ამის შემდეგ არც ერთ

სახელმწიფო და საზოგადოებრივ წყობილებას არ მიუჩენია ადგილი ჰეშმარიტ პოეტისათვის. ჩვენმა, პრაქტიკულად განწყობილმა თანამედროვეობამ საქვეყნოდ უარყო არამეცნიერული როგორც სოციალური ექსემპლფარი, არამედ თვით პოეზიაც როგორც ანტისოციალური და უაღრესად უსარგებლო ფენომენი. დღევანდელი საზოგადოება კიდევ ითმენს უტილიტარისტურ პოეზიას, რომელსაც ან ბავშვების აღსაზრდელად, ან ხანგადასულ ქალების თავშესაქცევად, ან არა და მაღა დაკარგულ მოხუცების ჟინის გასაღებთანებლად იყენებს (როცა პოეზიად საღებდა პორნოგრაფია), ხოლო ნამდვილი პოეზია დანტეს სტილისა, დღესაც არ ეხამება საუკუნის ფერუძარულს. ნუმც დღეს გაგვიკვირდება რომ მისმა ფლორენციამ კარები გამოუკეტა დანტეს.

სასოწარკვეთილი რეზიგნაციაში ეუბნება პოეტი თავის თავს: „ფლორენცია ვერ უნდა იხილო შენ თვალთ, მაგრამ ჯოჯოხეთი, ცეცხლი განწმენდის, და ზეციური ფირმამენტი უნდა ნახო შენ. რა არის ფლორენცია, კან გრანდე დელოა სკალა, ცხოვრებისა და ქვეყნის პატარა ამბები მარადისობასთან შედარებით. მარადისობისაკენ, მხოლოდ მარადისობისაკენ მიდის შენი და ყველა საგნების გზა“. ყოველ გენიოსს თავისი სიდიდე წინასწარ შეგნებული აქვს, მაგრამ სადაც ცრუპენტელები ყოველ გზა-ჯვარედინზე გაჰკივიან თავისი მოჩვენებითი სიდიდე-სიმამლეზე, იქ მართლაც ღვთისადამიანები გულისსიღრმეში ატარებენ იმ მარტივ ჰეშმარიტებას, რომ დიდი ქმნილების შესაქმნელად დიდი თვითშეგნებაა საჭირო, რომ გაუმხელელი შეგნება საკუთარი სიდიდისა და სიმამლის სიკვდილზე და ამა ქვეყნიურ დიდებაზე უფრო ძვირფასია.

ყოველ დიდ ადამიანს თავის ვარსკვლავის სრბოლისათვის მიუზღვია მუდამ თავისი ბედის იალქანი. ასე გოეთე და ნაპოლეონი. ენდე შენს ვარსკვლავს. *Segui la tua Stella* და ბრწყინვალე იმედის ნავთსაყუდარი მზად იქნება შენთვის. ამ ბედის ვარსკვლავს მინდობილი იწყებს დანტე თავის კომედიას. მაგრამ პირველი ევროპიელი პოეტის სახელი მან უფრო ადრე დაიმსახურა. იტალია აკვანია ევროპიული კულტურისა და პოეზიის. დანტემდის იტალიაში არ არსებობდა პოეზია ჩვენი თანამედროვეობის მასშტაბით. არსებობდა აგრეწოდებულ ტროვატორების სახალხო პოეზია, რომელიც უმთავრესად ემყარებოდა 12 სტრიქონიან კანცონებს. დანტემდისაც იწყება ძიება ახალი ფორმის. ტროვატორები ერთის მხრით თეთრ ლექსში ეძებენ ახალი მეტყველების ორგანოს. პარალელურად იქმნება სონეტი, რომლის წყობა და სტრიქონთა რიცხვი მუდმივს რყევას განიცდის.

დანტე წინამძღოლობს და ხელმძღვანელობს ტროვატორების პოეზიის ნამდვილ, თანამედროვე გაგების ხელოვნურ პოეზიად გარდამქმნელ მოძრაობას. სონეტი როგორც ერთგვარი კონდენსატორი აზრისა და გრძნობის განვითარების ზენიტს აღწევს ჯერ კიდევ დანტეს დროს. დანტეს მიწერ-მოწერიდან ვიცით, რომ მას განზრახული ჰქონდა თავის ტრაქტატში „ვეულგარული ენისათვის“ წარმოედგინა თეორეტიული მოსაზრებანი ბალლადისა და სონეტის შესახებ, მაგრამ ამ ძეგლს ჩვენამდის არ მოუღწევია. მისი სონეტების კრებული *Vita nuova* (რომელიც შეიცავს მისი პროზის ნიმუშებსაც) მოწმობს რომ მეცამეტე საუკუნის გასულს მხოლოდ დანტე იძლევა ფორმალსრულებულ ხელოვნურ პოეზიის ჰეშმარიტ ნიმუშებს.

დანტე—დიდი ხელოვანი სჩანს *Divina Comedia*-ში. ამ მხრით *Vita nuova* მხოლოდ პროლოგია ყოველი სტროფა მისი ფოლადის ლექსისა, გულის ძარღვიდან ამოწურული სისხლითაა დაწერილი. ასე დაწერილა მუდამ ყოველი დიდი წიგნი დიდი სულის ცხოვრების შესახებ. დივინა კომედია მარტოოდენ დანტეს ცხოვრების ბაოისტორია როდია, არამედ ისტორია ადამიანის სულის ისტორიისა. შექსპირზე სთქვა ერთმა გონება მახვილმა ლორდმა: „შექსპირის გარდა ინგლისის ისტორია მე არ წამიკითხავსო“. იგივე ითქმის დანტეში განსახიერებულ იტალიის ისტორიაზედაც. დანტე გარდაიცვალა, როგორც კი *Divina Comedia* დაასრულა. *Divina Comedia* მისი უკანასკნელი სიმღერა უნდა ყოფილიყო უკანასკნელი მისტიური სიმღერა ღმერთისა და მარადისობის საღღერძელოდ წარმოთქმული. ეს არ ყოფილა თქმა. ეს იყო სიმღერა, სადაც

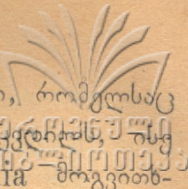
ფოლადის რითმის წკრიალი განუწყვეტელ რეფრენად მისდევს ჯოჯოხეთიდან განწყვენილ მთით ზეციურ სამოთხისაკენ მიმავალ პოეტის სულის, რომელსაც თავისი ხორციელი გარდაცვალება მუდამ თან ახლდა ვირგილისა და ბეატრიჩეს ლანდებს განდობილს. ალექსანდრე მაკედონელზე ამბობდნენ ბერძნები: მან ქაოსამდის გზა გაიკაფაო. იგივე ითქმის დანტესედაც. ასე ღრმად და ასე შორს ჯერ ხორციელი ადამიანი არ წასულა. ეს არ ყოფილა ადამიანური სვლა, არამედ მთვარეული გადასვლა რეალობიდან ირეალობაში რაციონალურიდან ირაციონალში, ბუნებიდან ზებუნებრივობაში, რამდენადაც მისტიკა ძველებსაც გაეგებოდათ, როგორც აქ დატოვება ხორცისა და ღმერთ დაღეულობა. პლოტინი უწოდებს ამგვარ მისტიურ ექსალტაციას სხეულობიდან სულობაში გადასვლას: „მარტოხელის, მარტოობაში გაქრას“. ამიტომაც სიტყვიდან: *Myesis*—რომელიც სხვა არაფერია თუარ თვალების დახუჭვა, წარმოსდგება ჩვენი თანამედროვე მისტიკა. ყველა დიდ მწერალზედ ნაკლებად დანტეს გადათარგმნა შეიძლება ამიტომაც სიტყვების ჯოჯოხეთი, მთა განწყვენილისა და სამოთხის ნაცვლად ჩვენ ვიტყვი: *Inferno, Purgatorio, Paradiso*. ეს გახლავთ სამი ეტაპი მისი ვიზიონერული ღმერთისა და ქვესკნელის ხილვის პროცესში.

თვით დანტე ამბობდა თავის კომედიას: ეს ნამდვილ სიმღერა არისო. *Canto fermo*. ხოლო მისი სიმღერების საერთო ფონი ყველგან მუსიკაა. ტრადიციულის სიმქვერე ყველაზე უფრო მუსიკაში გამოჩენილა. ამიტომაც *Divina Comedia*-ს ერთად ერთი ეპიგრაფი დაამწვენებდა: მისტიკის წარმოშეება მუსიკის სულიდან. დანტეს *Divina Comedia* წმინდა პეტრე ეკლესიის სტილის კათოლიკურ დოქს მომაგონებს. გიგანტიური არქიტექტონიკით. გრძელფრთებიანი ქერუბიმების ქორალოური მუსიკით. გრძელი და მაღალი, წერწყტა შანდლებზე სინანულის ცრემლების მფრქვეველ თაფლის სანთლებით, პიეტათი და მისტიციზმით. *Divina Comedia* უკვე დასრულებული იყო, როცა მისი ავტორი რავენას ქუჩებში გამოჩნდებოდა, ხალხი თითოთ აჩვენებდა მასზე დაიძახოდა:

Eccovi l'om ch'è stato all Inferno შეხედეთ ამ კაცს, იგი ჯოჯოხეთშია ნამყოფი.

აბსოლუტური სრულ ყოფის მიღწევა მხოლოდ უაღრესი ტანჯვით შეიძლება, ეს სჯეროდა დანტეს. მსოფლიო ლიტერატურაში სულ მცირეა ისეთი ნაწარმოები, სადაც პარმონიული შეთანხმება დეტალებისა და საერთო პლანდართულ არქიტექტონიკის ისე სიმეტრიულად იყოს დაცული, როგორცაა ეს *Divina Comedia*-ში. თვით გოეთეს ფაუსტსაც არა აქვს ერთი განუყოფელი მთლიანობის შემცველი არქიტექტურა. თქვენ შეგიძლიათ ფაუსტი უბრალოდ იკითხოთ. ბოლოს ფაუსტი მეორე ნაწილის წაუკითხავად. *Divina Comedia*-ს რამოდენიმე ბოლო სიმღერები დიდხანს დაკარგულიყო, ეს ფრიად აძნელებდა მის გაგებას. მისი სრულყოფა კონცენტრიულობაა, მისი სიდიდე სივრცეშემცველობას როდი გულისხმობს, არამედ სიღრმეშემცველობას. მოკლე თქმაში და აფორისტულ ტენიკაში მას რუსთაველი თუ შეეძრება, ვერც ერთი თანამედროვე აფორისტი ახლოს ვერ მივა მასთან. მაღალია და მშვენიერი მისი პოეტური სახიერების გარეგანი სახე, მისი ფორმა. ღრმა და უძირო მისი შეგრძნება და შეგნება ადამიანის სულის ტრალედიისა. ადამიანის ტანჯვა ამაზე მკვეთრად არავის გამოუხატავს, როცა პოეტი აღიარებს: *Non han speranza di morte*. მათ იმედი დაუკარგავთ სიკვდილის. უკვდავება მხოლოდ ისეთ ადამიანს დაუმკვიდრებია ამ ქვეყნად, ვინც მაღალი გრძნობის სახელით ცოცხალი ზიარებია სიკვდილს. ასე ქრისტე და თვით დანტე. გზა უკვდავებისაკენ მიმავალი, მუდამ სიკვდილის არკას ქვეშ გაივლის. სხვა გზით უკვდავება, არ მოკვდინება უდიდესი უბედურობა იქნებოდა ადამიანისათვის.

Non han speranza di morte. გაივლის კიდევ ექვსასი საუკუნე და ადამიანი კიდევ მრავალჯერ დაუფიქრდება ამ ღრმა სიტყვებს. *Inferno Purgatorio, Paradiso*. ეს არის უხილავი სამყარო ხილულ სამყაროს გადაღმა რომ ეგულებოდათ ქრისტიანულ საუკუნეებს. რეალური ცხოვრება ეს იყო მხოლოდ დაბალი საფეხური ამ მაღალ განცდათა რეგიონებში მავალ სულისთვის. ნამდვილი რეალობა არც სააქოასა აქვს და არც საიქიოს, როგორც ერთი ისე

მეორეც მხოლოდ ფორმებია ჩვენი სამყაროს წარმოდგენის. ერთად ერთი საგანი, რომელსაც ნამდვილი რეალობა აქვს ეს არის სული უკვდავი ადამიანისა. და როგორც სიქელისა, ისე უკვდავებასაც მოეძევა თავისი წყევლა და თავისი გოლგოთა. *Divina Comedia* მოგვითხრობს ღმერთის მადიებელი სულის ოდისეას. ანტიურ ლიტერატურაში ენეას ჰადეს ჩასვლა წააგავს კომედიას გმირის ახირებულ მგზავრობას. ან და ქრისტიანულში მოციქულ პავლეს ცაღამაღლებას. *Nel mezzo del camin di nostra vita. Mi ritrovai per una selva oscura.* ჩემი ცხოვრების შუაგულ გზაზე. მე გამოვფხიზლდი ერთ უღრან ტყეში. ასე იწყებდნენ საუკუნოები დანტეს კომედიას. თავის ცხოვრების შუაგზად მიაჩნდა დანტეს პნ წლის შესრულება, როცა მიწიერ ვნებათაგან სულმობთქმული პოეტი თვალს გაახელს უღრან ტყეში. ეს უღრანი ტყე „selva oscura“ ცხოვრება თავისი დაუთავებელი ველურული ინსტინქტებით, თავის ამაოების ბუზმენტებით შემკული და მოქარგული. ეს გამოფხიზლება კი უნდა იქნეს როგორც მისტიური, სინამდვილეზე თვალის მოხუჭვა, გაგებულის. ეს პირველი ნაბიჯია ამ ქვეყნად ნამდვილი, ქეშმარიტი სულიერ სამყაროს საძიებლად გადადგმული. პოეტი ვირგილი აჩვენებს დანტეს გზას, რომელსაც ჯოჯოხეთის რთულ ლაბირინთში ადამიანურ ვნებების სეიმბოლოებად წარმოგზავნილი ნადირები უღობავენ გზას განწმენდის მთისკენ მავალს, სადაც დახვდება მას ნამდვილი ედემი. პოეტი პარადისში შედის. აქ კი მის წინამძღოლობას კისრულობს ბეატრიჩე. ბეატრიჩეკულტში ორი მომენტი: ერთი დანტეს მიწიერი ეროტიკა, ხოლო მეორე მისი მისტიური ეროტიკა.

დანტეს ტრადუციული სვლა *Inferno*-დან *Purgatorio*-ში, აქედან *Paradiso*-ში არ უნდა გავიგოთ როგორც ზმანება, ეს ზმანება როდია, (როგორც ზოგიერთი დანტე კომენტარებს ჰგონიათ), არამედ ეს სამი სხვა და სხვა სტილის გავლა. ვიზაონერული ხილვა მხოლოდ. ვიზაონერული ხილვა ღმერთისა, რომელიც არის იგივე სიყვარული. პირველდალა კომედიის შემომქმედის მამოძრავებელი ეს არის ბეატრიჩე, მისი სიკაბუკის მიჯნური. *Inferno* დანტეს წარმოდგენით ეს უშველებელი ძაბრის მაგვარი სივრცეა იერუსალიმს ქვეშ მოთავსებული, რომლის წვეტი სატანას უპყრია ხელში. მასში ვეზუვიდანაა შესავალი. მთელ კომედიაში ერთი მთავარი აზრია: ადამიანის სული ტანჯვით გაივლის გზას ჯოჯოხეთისას, მანძილი *Inferno*-სა და *Paradiso*-ს შორის ეს არის ის უცილო გზა, რომელიც ღვთის მადიებელმა სულმა უნდა გაიაროს ხელმეორედ შობის პროცესში. აქ ჩვენ უცილოდ ვხედავთ ფრანც ასისელის და ბონავენტურას გავლენას დანტეს იდეალთა სამყაროზე.

მთელი საუკუნის ატმოსფერა გაჟღერთილი იყო იმ მისტიური ეროტიკით, რომელსაც ჩვენ დანტემდის ვხედავთ ტომას კელანოს და ჟაკობონო დოდის პოეზიაში. პიროვნული განცდა სულიერი განახლებისა, მისტიური ექსალტაცია და მისტიური შეგრძნება აი ამ გზით უნდა იპოვნოს ადამიანის სულმა გზა განახლებისა. ამ მოტივებს ვხვდებით ჩვენ დანტეს სონეტების კრებულში *vita nuova*. განახლება ღმერთში, ხოლო ღმერთი იგივე სიყვარულია, რამდენადაც ბეატრიჩე პერზონიფიკაციაა ღვთიური სათნოების. *Incipit vita nuova.*

ეს იყო ახალი ტკბილი სტილი დანტეს საუკუნისა. *Dolce sitl nuovo!* მისი სიყვარული ბეატრიჩესადმი ეს მიწიერი სიყვარული როდია, *Purgatorio*-ში მეოცდაოთხე ქებაში ასეთ სიყვარულს უწოდებს დანტე: *Donne ch'avete intelletto d'amore.*

როგორც იოახიმ დელ ფიორეს, ბონავენტურას, ფრანც ასისელს, რომელთაც არა ერთხელ ახსენებს დანტე *Comedia*-ში, სწამდათ შინაგანი რეფორმაცია ადამიანის სულისა. *Retormatio interioris hominis.* პარალელურად ეს მისტიციზმი გულისხმობდა გარე სამყაროს მეტამორფოზასაც. ამ მეტამორფოზის რკალებში მოექცეოდა როგორც ეკლესია ისე სახელმწიფოც. როგორც იოაკიმ დელ ფიორეს მოწაფე დანტეც *Dux novus*, ახალი წინამძღოლის, ანგელოს პაპის (*papa angelicus*) მოლოდინშია. იდეალი ადამიანის შინაგან განახლებისა და მასთან ერთად მთელი სამყაროს იდეალურ განახლებისა, ახასიათებს როგორც დანტეს კომედიას ასე მთელ მეცამეტე, მეოთხმეტე და მეუთხმეტე საუკუნის ეპოქებს იტა-

ლიაში. ამ მხრით ღვთაებრივი კომედია საყურადღებოა არა მარტო როგორც აუტობიოგრაფიული, არამედ როგორც წინასწარმეტყველური ეპოქის საუკუნოების გამოხატულება. ეს ესხატოლოგიურ—ხილასტური მოძღვრება იოაკიმ ფიორელისა, დანტეს კომედიაში ერთგვარ თანამედროვეობის კრიტიკასაც შეიცავს.

კან გრანდე დელა სკალასადმი მიწერილ ბარათში თვით დანტე აღიარებს რომ მისი დივინა კომედიას საბოლოო აზრია: განაშოროს ძე კაცისა პიროვნულ ცხოვრების უბედურობას და აზიაროს იგი ქვეშაირთ ბედნიერებას ამ ქვეყანაზე. ჯერ კიდევ თავის ფოლოსოფიურ პოლიტიკურ ტრაქტატში *De monarchia* ჰქადაგებს მსოფლიო მშვიდობიანობის, სამართლიანობისა და თავისუფლების დამყარებას. აპოკალიპსურად შეცნებულ ყველა საგანთა აღსასრულს, რომელსაც უმღეროდნენ იტალიელი მისტიკოსები დანტე ანაცვალებს რომაელ პოეტების მიერ ნამღერ სატურნულ ოქროს ბედნიერების უკუმოქცევის იდეალს. ეს იყო იდეა, რომელიც ზეციურ სამოთხეში, *Paradiso*-ში ასულდგმულებს პოეტს.

დანტეს სჯერა, რომ მისი პოეტური გენია და მისი სიტყვის მძლეობა განაახლებდა სულიერად განაწამებ ადამიანთა მოდგმას და მობრუნდებოდა მშვიდობიანი ოქროს ეპოქა, ორი სეიმბოლიური მახვილის: მესია პაპისა და მესია კეისარის ქვეყნად მოსვლისას. ამგვარად ხდება დანტე წინამორბედი და მასწავლებელი პეტრარკასი და კოლა დე რიენცოსი იდეური ინსპირატორი იმ ბრწყინვალე ეპოქის ისტორიაში, რომელსაც იტალიანური რენესანსი ეწოდება. აქ არის მისი მსოფლიო ისტორიული მნიშვნელობაც. გარდა იტალიელი მისტიკოსებისა, თომას აკვინელის, აუგუსტინესი და ბიზანტიური მისტიკის, ალიგიერი დანტეს რელიგიოზურ მისტიციზმს ასაზრდოებდა ვირგილისა და რომის წარმართული პოეზია. ვირგილის ასტრატს სახე დანტემ გამოიყენა კომედიაში ხელოვნურ ხელახლად შობის მოძღვრებისათვის. *Purgatorio*-ში ვირგილისა და დანტეს შემოუერთდებოთ მესამე აზრდილი რომაელი პოეტის სტაციუსის. აქვე აუწყებს რომაელი პოეტი დანტეს, რომ ახლოვდება ჟამი, როცა საუკუნენი ხელმოკრედ შობას ეზიარებიან, ქვეყნად ჩამოვა ქალწული ასტრეა დამყარდება სატურნისა სასუფეველი. უკვე ჩამოდის თაობა ახალი მაღალი ზეციდან. გაწმენდის მთის მწვერვალზე ვირგილი უარს იტყვის დანტეს წინამძღოლობაზე. დაღალულ მგოსნის თვალწინ იშლება პინიებით შემკული ველი, ეს არის მიწიერი სამოთხე. აკვანი ადამიანობის მოდგმისა. მდინარის გაღმა სიმღერით ყვავილებს ჰკრეფს მატელდა.

ერთი და იმავე სათავიდან გამოდის ორი მდინარე ლეტე და ეუნოე. მატელდა წარუძღვება. ახლა პოეტებს. გამოჩნდება ბეატრიჩე პროცესიაც. ბეატრიჩე პოეტის ციური დედოფალი ყვავილთა ქულებით შემკული. დანტეს შეიპყრობს პირველი სიყვარულის ჟროლა. ვირგილი გაჰქრება. ბეატრიჩე მოაგონებს პოეტს მათ პირველ შეხვედრას, როცა პოეტის გულში დაენტო უშვრეტი ცეცხლი ღვთიური სიყვარულისა. მოაგონებს იმ დროს, როცა ბეატრიჩეს მიწიერ სიკვდილს შემდეგ პოეტი მიწიერ ვნებათაღელვებს ეძლევა, ამიტომაც მოითხოვს ბეატრიჩე დანტესაგან სინანულის ცრემლებს, ვიდრე იგი ლეტეს მდინარეს გადმოვა. მატელდა ჩაიყვანს პოეტს ლეტეს წყალში, ამ ნათლისცემის დროს დანტე იგემებს ლეტეს წყალს.

აქ დანტეს შეეყრებიან ოთხი კარდინალური სიკეთენი, რომელნიც უხუცესს არიან, ვიდრე თვით ქრისტიანობა და ვარსკვლავად ბრწყინავდნენ ფირმამენტზე, ვიდრემდის ბეატრიჩე ამ ქვეყნად მოვიდოდა. რწმენა, სიყვარული და სასოება ანგელოზისებური ხმით მღერიან მელოდიას: „მიაპყარ ბეატრიჩე შენი წმინდა თვალნი შენს უერთგულესს, რომელიც ეგზომ ისწრაფოდა შენად, მიაპყარ მას თვალნი შენნი, გაუმჟღავნე მას შენი მეორე მშვენიერება“. აჰა გაიხსნა პირი ბეატრიჩემ. ბედნიერი პოეტი სჭერტს მისტიურ ვიზანერული ხილვით, იმპერატორის დანიშვნას უფლის მიერ, რომელმაც დაცემული კაცობრიობა უნდა დააბრუნოს მიწიერ ბედნიერებისაკენ. იქვე იხილავს პოეტი აპოკალიპსურ მეძავს ეტლზე (იგულისხმება ზნედაცემული პაპობა), პოეტს ანუგეშებს ბეატრიჩე, იგი უწინასწარმეტყველებს ადამიანობის მოდგმას უკეთეს მომავალს. ღმერთი წარმოგზავნის მესიას კეისარს. ლანდები ჰქრებიან

დგება დიდი შუაღლე. მატელდა მიიყვანს დანტეს მეორე სამოთხის მდინარის
რას, სადაც პოეტი ახალს წყაროს ეწაფება.

„და ებრუნდებოდი წმინდა ტაღლით ხელახლადქმნილი, ვით მცენარენი გაზაფხულზე მწვანით
მოსილნი, ცით გაწმენდილი და მზად ვიყავ ცად ასაფრენად.

Riffatto si come piante novelle

Rinovellate di novella fronda

Puro e disposto e salire alle Stelle.

და გაიხსნება ზეციური სამოთხის კარები.

უწმინდეს ადგილას, სადაც რელიგია და პოეზია ხელს უწვდინან ერთი მეორეს სდგას დანტე, ალი-
გიერი როგორც ხელოვნების მაღალი მოგვი და გზას უნათებს მთელს თანამედროვე პოეზიას სწერდა
ამ ასი წლის წინად ფრიდრიჰ ფონ შელინგი. ეს სიტყვები დღესაც უდიდეს კეშმარტებას
შეიცავენ. ყოველი დიდი სტილის პოეტი ამ ორი რეგიონის მიჯნებზე მდგარა მუდამ ასე ჰო-
მერი, თუ გინდათ გოეთეც. პოეზია და რელიგია განუყრელი დებია. ჰომერმა დააფუძვნა რო-
გორც ძველი ბერძნული პოეზია, ისე ძველი ბერძნული რელიგია. დანტეს კომედიაში მთელი
საშუალო საუკუნის ადამიანობის რელიგიური გენია განსახიერდა. ჯოჯოხეთის მეოთხე ლექსში
დანტეს პირველობის პაღმას უწვდის ჰომერს, მიუხედავად იმისა რომ ვირგილი და ჰორაცი
უფრო ენათესავებოდნენ მას რომაულ კულტურის დიდ მემკვიდრეს. ორივე წარმომადგენელი
სტილ დამთავრებულ კულტურათა, ორივე განვითარების ზენიტზე შემდგარ საუკუნეთა შვი-
ლნი. ძველი ჰელას და ქვატროჩენტო. ჰომერს მოუხდა ბერძნული რელიგიის დაფუძნება,
დანტე უკვე საუკუნოებისაგან გატეპნილ ნიადაგზე იყო შემდგარი, მაგრამ უაღრესი და
უღრმესი თავის საუკუნის რელიგიისა მოგვცა მან თავისი სიცოცხლის მწუხრზე *Divina Co-*
media-ში. ჰომერი აქა იქ ღმერთების კარიკატურასაც გვაძლევს, დანტე ყველგან და ყო-
ველთვის ქრისტიანულ სარწმუნოების ფუნდამენტზე სდგას, იგი რელიგიის ინსტიტუტის ეკლე-
სიის განახლებას და განსპეტაკებას მოითხოვს მხოლოდ, ჯოჯოხეთში პოეტი ცოდვილი პაპის
დანახვაზე პირქვე ემხოზა. კათოლიციზმი უძლიერესი და უდიდესი რელიგიაა დასავლეთისა,
დანტეს შემოქმედების ერთი საძირკელთაგანი გახლავთ სწორედ კათოლიციზმი.

მაგრამ დანტე ინკარნაცია იყო არა მარტო საშუალო საუკუნის, არამედ მთელი ახალი ევრო-
პის დასავლეთის კულტურის დიდი რელიგიისა. ადრერენესანსის იტალიამ შესლო ერთი ადა-
მიანის პირით ეთქვა ის, რასაც ზოგიერთი ერი რამოდენიმე თაობის სიტყვით ვერ
გამოხატავს.

ამიტომაც დანტე, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა მთლიანი იტალიის — *Una Italia*-ს იდეალს,
თავის სიკვდილის შემდეგაც აერთებდა პოლიტიკურად დაქსასქსულ იტალიას. ეს ვერ შესძ-
ლეს ვერც პაპებმა და ვერც მეფეებმა, ვერც ჰერცოგებმა და ვერც ბარონებმა, მაგრამ ექვსი
საუკუნის განმავლობაში ამ იტალიას აკავშირებდა ალიგიერი დანტე, როგორც ქართველ ერს
მისი რუსთაველი, ბაგრატიონებზე უფრო ხანგრძლივად და მკვიდრად რომ შეგვინახა საქარ-
ველოს ტახტი და მისი დროშა.

და ჩვენ ქართველებიც, რომელნიც დანტეს ექვსასი წლის იუბილეს ვდღესასწაულობთ, დან-
ტეს როგორც პირველ დიდ პოეტს დასავლეთისას, მისი კულტურის პირველ დიდ მეჯვარეს,
ერთ მოკრძალებულ თაიგულსაც მიუმატებდით იმ უგვირგვინო მეფის გვირგვინს, რომელსაც
დაღაგამს მას მთელი კულტურული ადამიანობა.

ზიგურიდ გუგუჩი

როდენის კათედრალები

სწორედ ომის დაწყებისას გამოქვეყნდა როდენის „კათედრალები“.

წამსვე გერმანლოდ გადაითარგმნა იგი (მაქს ბროდის თარგ.).

პარიზის პრესაში დიდის პათოსით შეჰხედნენ ამ წიგნს. პოლიტიკოსებმა და ჟურნალისტებმა თავიანთი პატრიოტიული მიზნებისათვის გამოიყენეს იგი. როდენი სიჭაბუკიდან გოტიესტოვამდე აღს ატარებდა გულში.

ეს იდუმალი სიყვარული საფრანგეთში გოტიურ ხელოვნების გარდუვალ ნაშტებისადმი მხოლოდ თავის მოხუცებულობის ჟამს გამოამჟღავნა როდენმა.

იგი ხშირად გაექცეოდა პარიზის ატელიეს და მიდიოდა საღარიბოდ შარტს, სუასონს, რაჰმს, ლაონს. ამგვარად მას მუდამ თვალწინ ედგა დიდ მანქანათა წარჩინებულნი ქმნილებანი. ხოლო თავის წიგნში „კათედრალები“ როდენი ამ წლების განმავლობაში მიღებულ შთაბეჭდილებათ გვიზიარებს. „განა იმდენად უფრო ძლიერ გავლენას არა სტოვებს ჩვენზე ხელოვნური ნაწარმოები, რამდენათაც მარტივია მისი საშეაღებანი? დიახაც. ხელოვანის უზენაესი მიზანია უუმთავრესის გამოთქმა. ყველაფერი რაც არა არსებითია, იგი ხელოვნებას არ ეკუთვნის. შემდეგ: ... „მაგრამ მაშინაც როცა ბრბო დაჰკარგავს უნარს ხელოვნურ ქმნილების გაგებისას, მაშინ თვით ხელოვანმა უნდა გამოიჩინოს „მასების გრძნობა“, რათა შედეგების გაგება და შექმნა შეიძლოს. რასაც იგი ხელოვანთან შეიგნებს, მან იგივე უნდა იგრძნოს ხალხთან ერთად. ... მუშაობის ტკბილ მარტოობაში იწვრთნება ხელოვანი. მოთმენაში. ხოლო მოთმენა მშობელი დედაა ენერგიისა. აქედან წარმოიშვება მუდამ მარადიული სიჭაბუკე, რომელსაც ძუძუს აწოვებს პიეტეტი და ენტუზიაზმი.

„იქონიეთ მოთმინება და ამოძრავეთ ინტელექტი. შემდეგ ისწავლით თავყანისცემას.

ბუნების წინააღმდეგ გალაშქრება უსაფუძვლო ძალთა დახარჯვას იწვევს. იგი უვიცობისაგან წარმოიშობის, იგი ტკივილებით თავდება მუდამ ჟამს.

„მუშაობა ჰკლავს შემომქმედში შურიანობის გრძნობას. ადამიანი, რომელიც მუშაობის ღირსებას შეიცნობს, იგი ყოველთვის მოახერხებს დაბალ ვნებებზე ამაღლებას, იგი მზათა თავის თანასწორთა წარჩინებას პატივისცემით მოექცეს.

„მოექცეთ თქვენს მეგობრებს (ხელოვნებაში) ისე როგორც რემბრანდს სჩვეოდა ეს. მან სხვისი შემოქმედების დაფასება იცოდა, რადგან მან იცოდა თავგამოდებული შრომის ფასიც.

ბუნება მიუხედავად თავისი ნაირნაირობისა გამომდინარეობს მარტივ კანონებისაგან. ხელოვნებაც. იგიც თავის კანონებს უნდა დაექვემდებაროს.

ვინაიდან გარეგანი პირობები ვერასოდეს ვერ გახდებიან სულისა და კანონის ხელისუფალი. ქვემარბეობა მშვენიერებად იქმნება—ენერგია—გრაციად. გრაციის ძებნა სისუსტეში—ეს არის გემოვნების წარყენის ნიშანი. გრაცია გარეგან და შინაგან ძალთა წონასწორობიდან წარმოიშვება მუდამ. სკულპტურისა თუ დიდი კათედრალის მშვენიერება მასების წონასწორობაში მდგომარეობს. ამიტომაც ყოველ ტარზოში სრულქმნა თვალსაჩინოა. ამიტომაც დიდი ბარბაროსობაა ერთხელ დამსხვრეულ, დასახიჩრებულ სტატუების შესწორება და კათედრალების რესტავრაცია. ხუროთმოძღვრებისა და სკულპტურის მტერი—ცუდი არქიტექტები და მოქანდაკენი გახლავთ—დღევანდელი მოდის ქირურგები, დასახიჩრებულ ხელოვნურ სხეულს რომ ანაზღეულოდ აკერებენ ხელფებს. ხელოვნურ ქმნილებათ არ ავენებს დროჟსა და მსცოვანების ხელით მოყვებული ზიანი. დრო უაღრესად მართლის მქნელია და ბრძენი. მისი გავლენა სცვეთს ხელოვნურ ქმნილებას, მაგრამ იმავე დროს იგი ბევრსაც იძლევა. იგი ასუსტებს და შლის დეტალებს, მაგრამ ხელოვნურ ქმნილებას დრო მუდამ შეჰმატებს ხოლომე ახალ გლორიას და ახალ შარავანდედს, ახალ ხასიათს.

„ხელოვნება, რომელიც ცხოვრების ნერვის მატარებელია, რესტავრაციას როდი ახდენს, არამედ განაგრძობს უკვე დაწყებულს“.

როდენს გოტიკა საფრანგეთს სულის უორიგინალესს ქმნილებად მიაჩნია. კათედრალები საფრანგეთის გენიის მუნჯი შვილებია. „მსუბუქი და ტკბილი ჰაერი ფრანგული ცისა, ჰკვებავდა ჩვენ ხუროთმოძღვრებს გრაციით და ასპეტაკებდა მათ გემოვნებას.

გოტიკაში გამოითქვა ფრანგული გენიის ჩვილი ტიტინი პირველად, გოტიკამვე წარმოშვა ფრანგული რენესანსი.

„კათედრალეები“ როდენის უკანასკნელი სიტყვისა და მისი ანდერძის შემცველი შრომაა. „ჩემს უკანასკნელ წამებში მინდა ვილაპარაკო, რომ საუკუნენი გამოვაფხიზლო და გავცნოთ ღმერთს. მე სუნთქვა ვარ პოზაუენის, რომელიც ძლიერ ხმაურს გამოიწვევს. მე ისე ვცდილობ, რომ კათედრალეების სიკვდილს, როგორც ჩემს სიკვდილს. ეს იყო მართლაც მისნური წინასწარი გრძნობა საფრანგეთის დიდი ხელოვანისა, თითქმის იგრძნო როდენმა რომ დიდი მსოფლიო ომის ნიაღვარი დააზიანებდა ჩრდილო საფრანგეთის დიდებულ კათედრალებს. „მე გოეთესათვის სიკვდილის უამს „მეტ სინათლეს“ კი არ ვინატრებდი, სწერს როდენი. მე მინდა წილი დავიღვა იმ ზღაპრულ მღვიმეში, სადაც ყველა, ათას ერთი ღამის მშვენიერი ზღაპრები სთვლემენ. მაშ მეც დავრჩები მასში“.

ხელშეწყობის მახასიათებელი

საქართველო

ზაქარია ჭიჭინაძის 50 წლის იუბილე სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის საბჭომ დაადგინა გადაუხადოს 50 წლის იუბილე დამსახურებულ მწიგნობარს ზაქარია ჭიჭინაძეს. ეს იქნება ქართული წიგნის დღესასწაული. საბჭომ მიანდო პრეზიდენტს შეადგინოს ზაქარია ჭიჭინაძის საიუბილეო დღესასწაულის გეგმა.

სანდრო შანშიაშვილი ტფილისის ჩამოვიდა, მან მთავარ სახელოვნო კომიტეტს წარუდგინა ორი ახალი ორგინალური პიესა.

ი. გრიშაშვილის მეორე წიგნი გამოვიდა. პარალელურად გამოვიდა მისი ლექსების რუსული თარგმანი სახელმწიფო გამომცემლობისა.

პოეტი თედო რაზიკაშვილი, როგორც გორიდან გვატყობინებენ ბოროტ გამზრახველებს მოუკლავთ. **მისტიური გარსი**. კონსტანტინე გამსახურდია აარსებს ტფილისში მისტიკოსების წრეს. სადაც იგი წაიკითხავს მოხსენებათა სერიას: მისტიკა ქრისტიანული და წარმართული. I აღმოსავლეთი: სპარსეთის და ინდოეთის მისტიკა II **იტალიელი მისტიკოსები**: ბონავენტურა, იოაკიმ დელ ფიორე. ფრანჩესკო ასისელი. III **გერმანელი მისტიკოსები**. იაკობ ბოეჰმე, მახსტერ ეკჰარტი, ანგ. სილენიუს.

IV ჩრდილოეთის მისტიკა. ემანუელ შვედენბორგ. მისტიკა უახლოეს ლიტერატურაში.

მეათე სუთშაბათი. ქრ. რაჭველიშვილი. თეიმურაზ პირველი.

მეთერთმეტე სუთშაბათი. ლეო ნათაძე. ქართული ლექსწყობა.

მეთორმეტე სუთშაბათი. ლეო ქიაჩელი. რომენ როლანი.

მეცამეტე სუთშაბათი. კონსტანტინე გამსახურდია. ოსტვალდ შპენგლერი. „(დასავლეთის დაღუპვა“).

ესთეტიური ტერმინოლოგიის შესამუშავებლად, განათლების კომისიარატის თაოსნობით შესდგა კომისია. პირველი კრება იყო მთავარ სახელოვნო კომიტეტში. დაესწრნენ: გიგო რცხილაძე, კ. მაყაიშვილი, ლეო ქიაჩელი, კონსტანტინე გამსახურდია, ს. აბაშელი, პავლე ინგოროყვა, გერონტი ქიქოძე. მასალა დაიყო დარგებად. პოეტიკის თეორიის მასალებიდან სიტყვების ამოკრება—კონსტანტინე გამსახურდიას, მუსიკიდან ქართველიშვილს, მხატვრობიდან—მხატ. შავარდნაძეს, ხუროთმოძღვრებიდან პროფ. ჩუბინაშვილს. ამ პირებმა თავიანთი ნამუშევარი უნდა წარუდგინონ კომისიას 14 დღის განმავლობაში.

სომხური ჟურნალი „ხელოვნება“. რედაქციამ მიიღო ლეონიანის რედაქტორობით გამოცემული ჟურნალი „გელარვესტ“ (ხელოვნება). ჟურნალში მოთავსებულია განსვენებულ გიორგი თუმანიშვილის და პრივატდოცენტის ლ. მელიქსეტ-ბეგის წერილები ძველსა და ახალ ქართულ ლიტერატურაზე. წიგნი გამოცემულია ფაქიზად და სუფთად მშვენიერ ქაღალდზე. ჟურნალში მოთავსებულია ი. გრიშაშვილის, ირაკლი მეორის და საათნოვას სურათები.

ია ეკალაძე. შაბათს იანვრის 29-ს ხელოვანთა სასახლეში ია ეკალაძემ წაიკითხა მოხსენება: „ქართული ლიტერატურა როგორც ტრიბუნა“.

ზაქარია ჭიჭინაძის იუბილე სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირმა მიანდო პრეზიდენტს შეადგინოს გეგმა დამსახურებული ქართველი მწიგნობრის ზაქარია ჭიჭინაძის იუბილეს მისაწყობად.

თედო რაზიკაშვილის ოჯახის დასაცავად. სდ. საქ. მწერალთა კავშირის პრეზიდენტმა დელეგაცია გაგზავნა შინაგან საქმეთა კომისიარატში, რათა ეთხოვოს მთავრობას სასტიკი გამოძიების დანიშვნა თედო

რაზიკაშვილის მოკვლის გამო. აგრეთვე ზომები მიიღოს, თედო რაზიკაშვილის ქონებისა და დასაცავად. დელეგაციაში შედიან: კოტე მაყაშვილი, ლეო ქიაჩელი და ვარლამ რუხაძე.

ვასილ ბარნოვის ახალი რომანი. ჩვენმა მსოფიანმა ბელეტრისტმა ვ. ბარნოვმა დასწერა ახალი რომანი ქალაქის ცხოვრებიდან: „თეთრი გვირგვინი“.

ი. გრიშაშვილი რუსულად. სახელმწიფო გამომცემლობამ დაბეჭდა ი. გრიშაშვილის ლექსები რუსულად. თარგმნები ეკუთვნის ქართველ და რუსის პოეტებს: სანდრო ყანჩელს, მარიჯანს, ვანო ჩერქეზიშვილს, ო. მანდელშტაგს, სერგეი გოროდეცკის, ნიკ. ბობიროვს და სხვ.

უცხოეთი

„ფლობერი პარიზში“. „ტანში მოთავსებულია ს. პ. ეს წერილი „ფლობერი პარიზში“. „ფლობერის“ სახელი წმინდაა საფრანგეთისათვის, ამიტომაც ვდღესასწაულობთ ჩვენ მისი გარდაცვალებიდან ასი წლის შესრულებას. ლუჟ ბერტრანმა ამ შემთხვევისათვის გამოაქვეყნა თავისი წიგნი — „ფლობერი პარიზში“. ბერტრანი ამჟამადც თაყვანისცემით ეპყრობა თავის „Grand rouennais“. ავტორი აღწევითე-თებულია რომ ფლობერის ძეგლი რუანში მოთავსებულია სწორედ ტიერის ქუჩაზე, ცნობილია რომ ტიერი სძაგდა მადამ ბოვარის ავტორს. თავის ლიტერატურულ წრეში ფლობერი გიგანტი იყო, გარდა ამისა მას ერთი იშვიათი სიქველე ახლდა მუდამ ეს იყო მისი დიდი პატრიოტიზმი. კრუასეში ლუჟ ბერტრამს დასიზმრებია: ფლობერი ცოცხალი იყო იგი ბერტრამს წამოჰყვება პარიზს, რათა დაესწროს თავის ასი წლის ზეციურ ცხოვრების იუბილეას.

კიპლინგი პარიზის უნივერსიტეტის დოქტორი. რედიერდ კიპლინგს პარიზის უნივერსიტეტმა უბოძა დოქტორ ჰონორის კაუზას ხარისხი. (კიპლინგი ავტორია „ჯუნგლისა“ და რიკ-ტიკი ტაასა“).

რობერტ მონტესქიუ-ფრეზენსაკ. მენტონში გარდაიცვალა ფრანგის მწერალი რობერტ მონტესქიუ. მონტესქიუ ექსტრემალური ფორმალობის წარმომადგენელი იყო უახლეს ფრანგულ ლიტერატურაში.

ჯორჯ გალსვორტაჲ. ინგლისის ეპიკურ ლიტერატურაში ყველაზე უფრო პოპულიარული მწერალი ყოფილა ჯორჯ გალსვორტაჲ, რომელსაც თანამედროვე კრიტიკოსები სთვლიან ტექკერეს, დიკენსისა და ჯორჯ ელიოტის ლიტერატურულ მემკვიდრედ.

გონკურის პრემიის გარშემო. ზანგების მწერალმა რენე მარანმა მიიღო გონკურის სახელობის პრემია. **ნიცშე და შტრინდბერგი.** „დოიციშე ალგ. ცაატუნგი“ იუწყება: ლუდვიგ მარკუზემ წაიკითხა მოხსენებათა სერია ბერლინში: ნიცშე და შტრინდბერგი. დაახასიათა ორი დიდი წინამორბედი თანამედროვე ახალი ეთიური კულტურისა. ნიცშე და შტრინდბერგი ორი სხვა და სხვა ტენდენციის ექსპონანტები. ნიცშე იდეოლოგი ექსტრემალური ინდივიდუალზმისა, შტრინდბერგი, თუმცა აგრეთვე ინდივიდუალისტი იყო მაგრამ იგი ქედს იხრის ყოველ შემცველი სიყვარულის წინაშე. მოსალოდნელია, ამბობდა მომხსენებელი, რომ ამ ორ ექსტრემებს შორის ჩვენი თანამედროვეობა იპოვნის ერთს სვინტეტიურ ხაზს.

გოეთე და ნაპოლეონი. ბერლინელ გოეთეს საზოგადოებაში დოქტორ შტრეზენმანმა წაიკითხა მოხსენებათა სერია: გოეთე და ნაპოლეონი. შტრეზენმანმა წარმოადგინა მთელი რიგი სრულიად ორიგინალურ მოსაზრებათა ნაპოლეონის გენიის და მის ისტორიულ მნიშვნელობის შესახებ.

შემდეგ იგი შეეხო იმ პოლიტიკურ ტენდენციებს, რომელთაც გაიტაცეს ინგლისისა და პრუსიის ოფიციალური ნაპოლეონის ისტორიკოსები. მომხსენებელი სცდილობდა ამ მიკერძოებულ ისტორიკოსთა უმართებულო მსჯავრისაგან განეთავისუფლებია ნაპოლეონი. ხოლო გოეთე დაუკავშირა მან ნაპოლეონს სწორედ თვით გოეთეს ნაპოლეონის კულტში. გოეთე აფასებდა ნაპოლეონში არა მარტო დიდსა და დემონიური ბუნების ადამიანს არამედ დიდ მოაზროვნეს, მწერალს და კანონმდებელს, „სტიქიონთა დააოკებელის“ შტრეზენმანის მოხსენებებს ღრმა ინტერესით უსმენდა გოეთეს საზოგადოების მრავალ-რიცხოვანი აუდიტორია.

ვოლდემარ ბონზელსი. გერმანელი ახალგაზდა მისტიკოსი მწერალი ვოლდემარ ბონზელსი კითხულობს ბერლინში მოხსენებათა სერიას: ქრისტე. ქრისტესთვის ქვეყანა გაპოზილიყო ორ პოლუსად: სამყარო და ზეცის სასუფეველი. ძენი სინათლისა და ძენი სიბნელისა, წარმავალობა და წარუვალობა საიქიო—სული. საიქაო—სულობა, სულობა: მედიუმი, რომლითაც ადამიანი თავს აღიმალლებს ვიწრო ინდივიდუალურიდან ზეადამიანუროსამდის. სული, როგორც მიწა—დედობრივი პრინციპია. სულობა კი,—მამობრივი პრინციპი—იგია მკვდრეთით აღდგომის ძალის შინაშემცველი. ქრისტე მშვიდობიანობის მომტანი როდი იყო, არამედ მახვილის.

მახვილი იგი მოასწავებს არა ომიანობას კაცთა შორის, არამედ იგი სვიმბოლოა საიქაოდან გაყრისა.

მახვილი—გაყრა დედა-მიწისაგან, სააქოსაგან. ეს გათიშვა უკანასკნელი ქვა-კუთხედია ქრისტიანობისა. ხოლო აღრევაა საქმე სატანასი, აღრევაშია სული ბოროტისა. სატანა რევს. ვინც სატანასთან მატარებელია, იგია რჩეულია ამ ქვეყნად. რჩეულნი სიყვარულით გამორჩეულებს ეწოდებათ მკვლავთა აღდგომა სვიმბოლო როდია, არამედ პირწმინდა სულობადქმნა. მხოლოდ ქრისტეს ნათელმა გამოაჩინა გერმანთა რასის შემოქმედებითი სიძლიერე. ჰეგელს ქრისტემ მიანიჭა მისტიური ნათელხილვის ნიჭი და უნარი. აგრეთვე კანტს, შელლინგს, ფიხტეს, ნოვალისს, ჰოლდერლინს თუ შილერს. (დ. ა. ც.).

პესილ გერმანი

ხაზართა სასძლო

(ისტორიული რომანი)

4

დასთახმდნენ ბჰენი; გარკვეულ ჰაზრს დაადგნენ იგინი. მცირე საუბარი გამოიწვია კიდევ იმან, რომ ზოგნი მაინც მოითხოვდნენ, იოანე მაშინვე კუთხეულიყო მეფედ. ვერ გაიმარჯვა ამ ჰაზრმა: ძნელი იყო იმ გარემოებებში საქართველოს წარმომადგენელნი უკლებლივ შეეყარნათ, რომ ჩვეულებრივსაგებრი ყველა თემს და ყოველ კუთხიდან მიეღო მონაწილეობა ამ ზეიმში, მით მთელი ხალხის ნებისყოფა დაჰმჩნეოდა იმ დიდებულ მოქმედებას.

„ხალხის მოწვევა და სათანადო დიდებით გარდახდა დღესასწაულისა რომ შეუძლებელია ეხლა, ძლიერ საფრთხილოც არაა ამ ნაბიჯის წადგმა. ბიზანტია არ დაადასტურებს მეტე ამ დასკვნას: იგი ცდილობს, საქართველოს ტახტზედ აიყვანოს ვინმე თავისიანი.

„აღარ გვენდობა ბიზანტია: ცხად იქმნა მისთვის ჩვენი სურვილი ხალიფთან შეთანხმებისა, ეს არაბთათვისაც და ჩვენთვისაც ხელსაყრელი ჰაზრი, შეუგნებლად ჩაშლილი ასთმისაგან.

„თითონ საქართველოშიც ბევრი ჰყავთ ელინთ თანამოაზრე და თანამგრძნობი; ისინი ისარგებლებენ ან ძნელი დროთი და აღრევას შეიტანენ ერში.

„კარგი! და მით უფრო სწრაფად უნდა მოხდეს ბატონი იოანეს გამგზავრება, თორემ შესაძლოა ბიზანტიელებმა ეხლავე გამოიყვანონ მეფის მეტოქეთ ვინმე სხვა, ამბოხება შემოიტანონ დასავლეთიდან.

დაასკვნეს, დაუყოვნებლივ გამომგზავრებულიყვნენ იოანე, ქვრივი დედოფალი და მისი ქალები დურანდუხტ და მარიამი; ხოლო ბატონიშვილი ჯუანშერ და მისი დები მირანდუხტ და შუშანი დარჩენილიყვნენ აღმოსავლეთ საქართველოშივე.

„ბოროტს ბოროტი მოსდევს მუხთალ წუთისოფელში და ეს მაფიქრებს სად უნდა დაივანოს ჯუანშერმა? ისეთი ადგილი უნდა ამოვირჩიოთ, ვერ მისწვდეს მას ვერსაით მხრივ სამტროდ მოწვდილი ჰოროლი, ბრძანა დედოფალმა.

ბევრი მსჯელობის შემდეგ შეთანხმდნენ ბატონიშვილები დაებინავებინათ კახეთის ხეობაში, ლაკვასტის ციხეში. აქედან უნდა ემოქმედათ მათ აღმოსავლეთ საქართველოს შესაკრებლად და მტრის საწინააღმდეგოდ დასარაზმად.

დაიშალა საბჭო. დედოფალმა ვახშმად იწვია თავის მკიდრო მახლობელნი და მთლად მისანდონი. ვახშამი მხოლოდ საბაბი იყო, ნამდვილ კი ძნელ საგანზედ ჰსურდათ მოლაპარაკება, სახელმწიფო საქმეზედ დაფარულზედ, მამა-პაპათაგან საიდუმლოდ გადმოცემულზედ.

ამ გაჭივრების ჟამს დიდი უნდოდა სამეფო საგვარეულოს სახელმწიფო საქმეების კეთილად მოსაწყობად, დიდი ხაზინა; საღაროში კი განცხადებით არ იყო შესაფერი სიმდიდრე, თითქმის დაცალიერებული იყო იგი ოქრო-ვერცხლიდან. მაგრამ სასანიანთ ფარულადა ჰქონდათ სიმდიდრე აუარებელი, ზინეთი ფას დაუდები და ამაზედ იყო საუბარი ამ საიდუმლო კრებაზედ.

„იგი სიმდიდრე გეყოფათ ხარჯად, ფარულად მოეწყობა მით მართვა-გამგეობის საქმეც, ლაშქრის შეიარაღება; შეიძლება კიდევ დაიჭიროთ მშველელი ლაშქარი.

მახვილი—გაყრა დედა-მიწისაგან, სააქაოსაგან. ეს გათიშვა უკანასკნელი ქვა-კუთხედია ქრისტიანობისა. ხოლო აღრევა საქმე სატანასი, აღრევაშია სული ბოროტისა. სატანა რევს. ვენს, საყვარულის მატარებელია, იგია რჩეულია ამ ქვეყნად. რჩეულნი სიყვარულით გამორჩეულებს ეწოდებათ. მკვდრეთით აღდგომა სვიმბოლო როდია, არამედ პირწმინდა სულობადქმნა. მხოლოდ ქრისტეს ნათელმა გამოაჩინა გერმანთა რასის შემოქმედებითი სიძლიერე. ჰეგელს ქრისტემ მიანიჭა მისტიური ნათელხილვის ნიჭი და უნარი. აგრეთვე კანტს, შელლინგს, ფიხტეს, ნოვალისს, ჰოლდერლინს თუ შილერს. (დ. ა. ც.).

პასილ გარემოში

ხაზართა სასძლო

(ისტორიული რომანი)

4

დასთახმდნენ ბკენი; გარკვეულ ჰაზრს დაადგნენ იგინი. მცირე საუბარი გამოიწვია კიდევ იმან, რომ ზოგნი მაინც მოითხოვდნენ, იოანე მაშინვე კურთხეულიყო მეფედ. ვერ გაიმარჯვა ამ ჰაზრმა: ძნელი იყო იმ გარემოებებში საქართველოს წარმომადგენელნი უკლებლივ შეეყარნათ, რომ ჩვეულებრივსამებრი ყველა თემს და ყოველ კუთხიდან მიეღო მონაწილეობა ამ ზეიმში, მით მთელი ხალხის ნებისყოფა დაჰმჩნეოდა იმ დიდებულ მოქმედებას.

„ხალხის მოწვევა და სათანადო დიდებით გარდახდა დღესასწაულისა რომ შეუძლებელია ეხლა, ძლიერ საფრთხილოც არაა ამ ნაბიჯის წადგმა. ბიზანტია არ დაადასტურებს მეთქი ამ დასკვნას: იგი ცდილობს, საქართველოს ტახტზედ აიყვანოს ვინმე თავისიანი.

„აღარ გვენდობა ბიზანტია: ცხად იქმნა მისთვის ჩვენი სურვილი ხალიფთან შეთანხმებისა, ეს არაბთათვისაც და ჩვენთვისაც ხელსაყრელი ჰაზრი, შეუგნებლად ჩაშლილი ასთმისაგან.

„თითონ საქართველოშიც ბევრი ჰყავთ ელინთ თანამოაზრე და თანამგრძნობი; ისინი ისარგებლებენ ან ძნელი დროთი და აღრევას შეიტანენ ერში.

„კარგი! და მით უფრო სწრაფად უნდა მოხდეს ბატონი იოანეს გამგზავრება, თორემ შესაძლოა ბიზანტიელებმა ეხლავე გამოიყვანონ მეფის მეტოქეთ ვინმე სხვა, ამბოხება შემოიტანონ დასავლეთიდან.

დაასკვნეს, დაუყოვნებლივ გამომგზავრებულიყვნენ იოანე, ქვრივი დედოფალი და მისი ქალები დურანდუხტ და მარიამი; ხოლო ბატონიშვილი ჯუანშერ და მისი დები მირანდუხტ და შუშანი დარჩენილიყვნენ აღმოსავლეთ საქართველოშივე.

„ბოროტს ბოროტი მოსდევს მუხთალ წუთისოფელში და ეს მაფიქრებს სად უნდა დაივანოს ჯუანშერმა? ისეთი ადგილი უნდა ამოვიჩიოთ, ვერ მისწვდეს მას ვერსაით მხრივ სამტროდ მოწვდილი ჰოროლი, ბრძანა დედოფალმა.

ბევრი მსჯელობის შემდეგ შეთანხმდნენ ბატონიშვილები დაებინებინათ კახეთის ხეობაში, ლაკვასტის ციხეში. აქედან უნდა ემოქმედათ მათ აღმოსავლეთ საქართველოს შესაკრებლად და მტრის საწინააღმდეგოდ დასარაზმად.

დაიშალა საბჭო. დედოფალმა ვახშმად იწვია თავის მკიდრო მახლობელნი და მთლად მისანდონი. ვახშამი მხოლოდ საბაბი იყო, ნამდვილ კი ძნელ საგანზედ ჰსურდათ მოლაპარაკება, სახელმწიფო საქმეზედ დაფარულზედ, მამა-პაპათაგან საიდუმლოდ გადმოცემულზედ.

ამ გაქვირების ჟამს დიდი უნდოდა სამეფო საგვარეულოს სახელმწიფო საქმეების კეთილად მოსაწყობად, დიდი ხაზინა; სალაროში კი განცხადებით არ იყო შესაფერი სიმდიდრე, თითქმის დაცალიერებული იყო იგი ოქრო-ვერცხლიდან. მაგრამ სასანიანთ ფარულადა ჰქონდათ სიმდიდრე აუარებელი, ზინეთი ფას დაუდები და ამაზედ იყო საუბარი ამ საიდუმლო კრებაზედ.

„იგი სიმდიდრე გეყოფათ ხარჯად, ფარულად მოეწყობა მით მართვა-გამგეობის საქმეც, ლაშქრის შეიარაღება; შეიძლება კიდევ დაიჭიროთ მშველელი ლაშქარი.

„ეყოფა! დიდი ხაზინა არის გადაზიდული დასავლეთისკენ მურვან ყრუას შემოსევის დროს დასა-
ფსდაუდებ გვირგვინებისა და სამეფო სამკაულების გარდა ოქრო ვერცხლია გადატანილი“
დენი, რომ ძლიერა ზიდავდა სატიერთავე ხუთასი და მკვირცხლი ორიათასი. ეს სიმდიდრე
არის დაფლული ქუთაისს და ციხე გოჯს, სიქვა ხაზინადარმა თევდორე მარუშიძემ.

„და ეტრატზედ არის ყოველივე დაწვრილებით აღწუსებული. აგრეთვე დაქვემდებარებით არის
ნაჩვენები და გამოზომილი ის ადგილები, სადაც დაფლულია იგი სიმდიდრე. ჩემს ტაგრუცში
ინახება იგი ეტრატი, ბრძანა დედოფალმა.

„თუ იგი საკმარისი არ შეიქმნება, მაშინ აქედან გამოგიგზავნით: ამოვიდებთ იმ განს, რომე-
ლიც დაფლულია უჯარმოს, შორის ორთა მათ კოშკთა უმცველოთა.

„ფული და ზინეთი არ შემოგვაკლდება: ტონთიოს სანახებშიც ხომ გვაქვს დაფლული უთვა-
ლავი განძი ქართლისა და ჯავახეთისა, აგრეთვე აურიცხავი ხაზინა ირაკლი კეისრისა, რომელი
დაფლა მან, ოდეს გაემართა ბრძოლად სპარსთა წინააღმდეგ. თუ გაჭირდა, ყველა ამას მოვი-
ხმარებთ: სიმდიდრე ხალხის ხსნისათვის და არა ერის წარწყმედა სიმდიდრისათვის.

„ოღონდაც! და თუ განრისხდა უფალი და ვიძლიენით, ვაკურთხებ მეფეს მოიხმაროს ხალხის
ხსნისათვის თვით საგანძურნი ყოველნი საქართველოს ეკლესიისანი, რომელნი დაფლულია
აჩრდილისა დიდისა სიონისა მცხეთისა: თუ წარწყმდეს ერი, არლა იყოს ეკლესიაც ხილული,
ბრძანა კათალიკოზმა.

„გმადლობ, ღირსო მამაო სულიერო! ეხედავ, ერთგულებასა შენსა არა აქვს სამზღვარი; გარნა
არ გაგგწირავს სახიერი იქამდისინ, რომ ხელი შევახოთ სიწმინდეთა ეკლესიისათა, მიუგო
იოანემ.

მართალია ახალ მეფეს ჰქონდა საგანძური დასავლეთ საქართველოში საიდუმლოდ შენახული
და ეხლა მის ხელში იყო იგი დაფარული სიმდიდრე, მაგრამ ის ქონება შორს იყო; მანამდის
იქ მიაღწევდა და ისარგებლებდა დაცული განძით, საჭირო იყო მისთვის საკმარი ოქრო თუ
ვერცხლი. თითონ ჯუანშერსაც უნდა ჰქონოდა საჭირო ოქრო და სამკაულნი. დასკვნეს,
იქვე სიონში დაფლულ განძისთვის შეეხოთ ხელი.

„აქაც იმდენი ხაზინაა დააფლული, რომ ჯერ საკმარისი იქნება მისი ნაწილიც, ბრძანა დედო-
ფალმა.

და გახსნა ეტრატი, სადაც აღენიშნათ რომელ ადგილას იყო ეს განძი დაკრძალული, რო-
გორ უნდა ეპოვნათ იგი.

5

სამძიმო იყო ოჯახის გაყრა, გამოთხოვება, ძალიან ძნელი. დამდაბლებულ დაკნინებული სა-
მეფო სახლი ორად იყოფოდა. სხვა და სხვა გზით წამდინარე ცხოვრება, საშიშ საფალით სა-
ხიფათოთ. დედოფალს გული სწყდებოდა, რომ თვის სამს შვილს ცალკე სტოვებდა, გალა-
ლებულ მტრის ბუნავის ახლო; მარადის მეზობლად მთიელთ მახლობლადაც, რომელია შეეძლოთ
ამ სისუსტის დროს თავისუფლად ეგრძნოთ თავი და სამტრად დარაზმულიყვნენ მათივე მწე
საქართველოს წინააღმდეგ, შეეძლოთ მეგობრობა შეეცვალათ მეკობრობად ჩრდილოეთის კეის-
რის შთაგონებით მძლეთა მძლე ხაზართა კახანისა, რომელი შეურაცხყოფილად სთვლიდა
თავს ქართველთაგან, მათ სამეფო გვარეულობისაგან.

ქართველთა კახანის სისხლი ემართათ, თვით მისი გულიდან ნაკადად გადმონადენი სისხლი
წითელი: დაეკონათ მათ მისთვის გრძნობათა იგი შესაკრებელი, ლახვარი ეგმირნათ შხამში
სრთობილი, ტკბილ გესლში უკურნებულში. სევდა ნაქარბ განსაცდელთა აჩრდილნი დასტრია-
ლებდნენ არჩილის ცოლ-შვილს დაღონებულს, მეტადრე მის უნცროს ქალს შუშან მშვენი-
ერს. ქალწულის ბნელი თვალები, უფსკრულის განუჭკრეტლობის მსახველნი ტბანი მელნისა,
უფრო ფართოდ გაშლილიყვნენ ეხლა და ამრავლებდნენ საიდუმლო აჩრდილებს გარესკნე-

ლისა თვის უსახვრო სიღრმეში. იქნება მის თვალებს ჭფრო აუფსკრულებდა ის, მაგრამ მის
სევდა გამოუთქმელად რჩებოდა: ქალი სდუმდა მძიმე დუმილით; იქნება ისიც შეტად აზრ-
ლებდა მის უკუნ თვალებს, რომ თითონ იყო მიზეზი ჩრდილოეთის დედის განძინებისა, მისი
ცეცხლბრივ აღტყინებისა, მიზეზი უნებლიეთი და მით ჭფრო ძლიერი, უნებლებელი.

დედის თვალები ჰხედავდნენ ქალწულის სევდას უშუქარს, ხშირად შესდგებოდნენ მის ხედვის ისარნი მის უმრწემესზედ, გარნა ვერ ეტყოდა ქალს სასაღბუნებელს, ვერრით უშუშავდა იგი წყლულებს შუშანს სევდიანს: ძლიერ პირადი იყო ქალწულის განცდა, ნაზი, სათუთი და შეამძიმებდა მას ყოველი სიტყვა, ბგერაც ყოველი; თვალი უცხოსი, თუნდაც დედისა, ჩააქ-
კნობდა მას, მთლადც ჩასთუთქავდა. ეჰ, გრძნობათა აყოლის დრო არ იყო მეფის სახლობი-
სათვის დაჩაგრულისა.

მოქმედი ხელი დაუშრომელი, ნება უტეხი, სვლა შეურყევი!

ის განძი, რომლითაც ხელი უნდა მოენაცვლებინა სამოქმედო გზაზედ დამდგარ მეფის ოჯახს, მარანში იყო დაფლული, ღრმად დამარხული. მარჯენივ კუთხეში ქვევრი იდგა ჩაკირული. ჭური ჩაკირული სჩანდა, ნამდვილ კი უბრალოდ იყო ჩამაგრებული, ადვილად აოიღებოდა იგი ბუდიდან. ამოიღებდი, მიწას ამოსთხრიდი და ამოჩნდებოდა სიპი, რომელზედაც გვირგინი იყო ამოკვეთილი. იგი ჰფარავდა მღვიმეში ჩასაღალს, სადაც დაცული იყო სამეფო განძი. ესე ეწერა ერთერთ ეტრატში, რომელიც დედოფალმა ამოიღო ტაგრუციდან. მხოლოდ ერთი სკივრი ამოიჩანეს. დამარჩენი ისევ დახშეს და დაკრძალეს.

ახადეს ყუთი, გახსნეს მეშის პარკები. აღმოჩნდა ოქრო, ვერცხლი, თვალნი პატიოსანნი, სამკაული სხვა და სხვა გვარი. ეტრატში ანუსხული იყო ყოველი წვრილიც შენახულის სიმდიდრისა. გაჰყვეს. ჩაიბარა იოანემ. ჩააბარეს ჯუანშერს.

„შვილო შუშანი! აბა ეს ბეჭედი გაიკეთე ხელზე; ნახე გამოგადგება თუ არა, უთხრა დედო-
ფალმა თავის ქალს.

და მიაწოდა ლალის ბეჭედი. მდიდარი თვალი იჯდა, ჯავარსრული, გუმბათიანი. ისე მოადგა ქალს სამკაული, თითქო განზრახ მისთვის ეყალიბებინათ. გაუსინჯა დედამ შუშანს ბიჭედი, დაუკოცნა შუშა თითები. შეიშრო ცრემლი თვის ხელმანდილით.

„დადგა ქამი, გითხრა, შეიღო მაგ ბეჭდის საიდუმლო. მხოლოდ უკანასკნელ წუთს მიჰმართავ მაგ ბეჭდის ძალას, როს გაჰირდება, აღარ გეჰმნება სხვა ხსნა, სხვა ფონი. საფიცარი უნდა დასდო!“

გადმოიღო პაწაწინა ოთხთავი და იმ სახარებაზედ ჩამოართვა ქალს ფიცი, რომ იგი არ გას-
ტეხდა დედის ანდერძს და მიჰპართავდა ბექედს მხოლოდ განწირულების ჟამს. მოატრიალა
დედოფალმა ბექედის თვალი, ამოიღო იგი ბუდიდან. თვალ ქვეშ ფილაა რამ ადგილი აღმო-
ჩნდა და შიგ მინანქარი მწვანედ ყინული.

შემდეგი იქნება.

நெடுவாழ்வுகூருக:

სარედაქციო კოლეგია

გ ა მ რ მ ც ე მ ე ლ ი :

სრულ. საქარტ. მწერადითა კავშირი

F 301/2
1922
საქართველოს
ბიბლიოთეკა

